

НИКОЛАЙ ХАЙТОВ

ДЪРВО ЗА ОГЪН

chitanka.info

Страшна работа е развързано чейне... Хем колко пъти са ми казвали: „Свивай си чейнето!“ Казвах ми го и в горското, и в пътното. Там председателят на профкомитета ме съветваше: „Иди, казва, при доктор, поискай му да ти изпише невролакс, това оправя такива бързореки като тебе!“ И ми разправи как с невролакс лекувал своята баба. Тя била такава джаста-праста, бързорека, но взели да ѝ дават невролакс и бабата полека-лека — намалила да говори и сега вече занемяла съвсем: „Та взимай, казва, невролакс!“

Добре, ама докторът знаеш ли какво ми рече: „Вашето — казва — е фабричен дефект, не е за невролакс! Майката му е зашиване!“ Но хайде, заший го де!

Събраха ни на събрание в пътното, изправя се началникът и започва да ни сапунисва: „Вие, другари кантонери, не живеете в нашето време, а в старото, когато е измислена поговорката «От кантонер — пот и от поп — сълза!» Защо позволявате да стават дупки на асфалта! Докога ще се търпи това положение?“

Пита ни в присъствието на заместника на министъра, че заместникът го беше сдъвчил май за дупките. Кантонерите мълчат, не казват. Нищо не казват и техниците, не продумват инженерите, а работата проста — няма накъде: тънък асфалт, гъне се, троши се и дупките една след друга се отварят... Как да мълчиш? Станах и казах:

— Асфалтаджиите искат с трици маймуни да ловят. Позамажат и летят — планове да преизпълняват, а сетне кантонерите криви, че не могат всички дупки да запушат!

Сетне разбрах, че заместникът проверил: разкопали асфалта, дебелината да премерят, доказали се моите думи, боднаха началника с едно мъмрене, но и аз корен не вързах: преместиха ме като за повишение в лавката. Но нали съм „мека Мария“, там ме съсипа вересията. На тоя — „до аванса“, на оня — „до заплата“ — събраха се такива два-триста лева, дойде ревизия и — хайде в село.

В село се хванах на кариерата, но нали съм слабосилен, вратът ми стана като връв. Кълките ми не задържаха панталоните, а булката взе да ме нарича „братче“; „кротичкото братче Стойчо“! Рекох си: „Ще вкарам булката в грях, ами я да поровя аз за нова служба!“ С партийния сме набори, развъртя телефоните насам-нататък и ме вреди човекът в горското на вакантно място „надзирател по залесяването“. Аз съм от дете отраснал в гората, обичам я и тая работа ми легна.

Залесяването е голямо нещо: шило боднеш, стъпка стъпиш — никне бор! Хиляди борчета зад тебе, наперили ушите — пъплят! Не е като на асфалта, едната дупка не затъпкал, зяпнали три, и винаги псувни, и винаги сръдни!

Хубава работа, дума няма — чиста! Но и тука чейнето ме извози. Чейнето и реконструкцията! Дойде веднъж техник-лесовъдът да определи площите за реконструкция и взе да ми обяснява: „Реконструкцията е, казва, сеч. Секат се келявите, лошите гори, а на тяхно място се засаждат ценни горскодървесни породи — бор, бук и така нататък. Ти ще проведеш сечта от това до ей онова дере, както е по плана! Сеч на голо! Бръснато! После ще залесяваме!“

Гледам аз склона на дерето в горния му край — има земица, има храсти, има какво да се сече и залесява, но към реката — стръмно и скалисто, шепица пръст не можеше да събереш и само тук-там пораснали хвойни, и то не върху пръст, ами, кажи-речи — върху камък. Казвам на техника:

— Няма върху какво да залесяваме тука, защо да сечеме хвойната? Все пак — зелено и забира дъждовете!

Той казва:

— Няма да философствуваш, ще действуваш! Хвойната е рядка, изсичането ѝ няма да ни струва нищо, а това ще намали себестойността на плановите показатели, че са високи.

Криви им показателите, с хвойната ще ги оправят.

— Аз — казвам — не съм съгласен!

— Твоето съгласие — казва — не е нужно. Ето ти плана! Ето ти върху плана парафите на окръжния началник!

Все пак аз хвойните не пипнах.

Техникът даде докладна. Не минаха няколко дена — преместиха ме надзирател в ловното стопанство. Идвали чужденци в ловното да бият лов, трябваше по-отракани хора да ги водят.

В ловното работата не беше сложна. Идваха повечето западни германци. Моята работа беше да им застеля каруца със сено, да ги натоваря на каруцата и да ги заведа на мястото, определено за засада. Като залезеше слънцето, елените се разреваваха из гората да се борят, да гонят женските и в тая любовна залисия ловците ги застрелваха. Застреляните екземпляри натоварвах и закарвах в стопанството,

отрязваха им главите с рогата, а ловците плащаха и заминаваха с ловните си трофеи.

Ама как не се случи един поне, който да е ловец от малко-малко. Ако не друго — пеши малко да походи из гората, а че тогава да стреля. А те идваха повечето не само с пушка, но и със стол, а двама от Франкфурт на Майн отидоха на засада и с кровати! Седне на стола, нагласи триножника, закрепил пушката върху триножника — пушка с най-последна техника, с автоматическо зареждане, далекомерни уреди, самоприцелващи се механизми, фотоклетки, тъй че — сляп да си, сложи пръста на кондака и еленът ти е в кърпа!

А какви елени бяха тия, с какви рога! И как се блъскаха тия диванета един в друг заради опустелите кошуте! Като се праснат, като че дъбовете в гората се прекършваха! Бият се, трошат се, докато на поляната остане само тоя, дето е надвил, протегне шия и започне да реве. Ревне ли той — шумнат сухи шумки в гората и кошутите пристъпват плахо-плахо. А еленът, опнал шията си като струна, цепи гората с бурията и чака да се събере целият харем, за да избере от всички най-красивата!

В тая залисия ловците най-добре избиваха елените.

Пръста на кондака и — гордият любовник се намерил с кървава пяна в устата на земята... Преди да е докоснал своята красавица, ако не с друго — с целувка!

Заигра ми нещо вътре, в сърцето, но кому какво да кажа? Всичко е по план и ред: плащат си хората с долари, трепят и... няма какво. Само едно си позволих, когато сме в гората с ловците, отпусках чейнето да си приказва каквото ми дойде... Ловците разбираха, колкото разбираха дърветата, можеше, значи, спокойно да се изказвам. И наистина казвах каквото ми дойдеше в ума по адрес на тия пишман ловци, но заедно с това се и смеех да не подушат господата какви тръни вършея на главите им. Смешно им беше и на тях. Само един се случи мълчалив и сериозен, една очиларка от Мюнхен ли беше, откъде, не мога да ти кажа — някакъв си фабрикант. И тая очиларка ми изяде хляба. Уби той елена — най-красивото животно в развъдника, подкастрих го аз с една хубава реч и се върнахме в ловното.

На заранта — вика ме директорът още в седем! При него — щаба, профкомитетът, дивечовъдите, заместниците и дори

счетоводителите. Директорът — сериозен, а другите гледат в земята и мълчат... Рекох да седна, но шефът ме строи:

— Застани прав! — а на счетоводителя заповяда: — Пущай!

Тогава забелязах, че в ръцете на счетоводителя има кутийка с ремъчки като фотографическо апаратче „Киев“. Бутна счетоводителят някакво копче и се разнесе рев! Рев на елен, същият, дето немецът пречука миналата вечер. Кутийката не била, значи, фотографическа, а магнитофон. Носил го фабрикантът със себе си да записва ревовете и борбите на елените, за документация, но записал не само ревовете, но и моето изказване след екзекутирането на елена. Знаел немецът някоя и друга наша дума, колкото да разбере, та записал не само моето изказване, но и кашлицата ми дори.

— Какво ще кажеш? — пита ме директорът и по гласа му разбирам, че работата е в шише.

— Ще ви помоля — казвам, — да засилите магнитофона.

Понатиснаха копчето, че като се разгърмя и развика оня ми ти Стойчов глас — тръпки да полазят по гърба ти, като че реве раненият елен.

„Защо си надокарал тия телескопи и триножници, абдал с абдал? Защо не докараш самолети да пуснат бомби, защо не довлечеш артилерия пръстите си да не трошиш? Защо не си даде труд да разкършиш дебелите си кълки и защо не се прицели точно да се не мъчи горкото животното?... И си се писал ловец! Абдал с абдал!“

... И тъй нататък, и тъй нататък.

Ако не беше това „абдал“, както сетне старшият дивечовъд ми обясни, работата можела да се размине, но фабрикантът се хванал за тая дума. Преводачът му я обяснил като „тежък, солиден господин“, но немецът познавал тая дума и аз бях уволнен „за некоректно държане с ловците-чужденци“. С пълно право.

Тъй завърши ловната ми служба. Взех си мечата кожа — имах собствена мечка кожа за постилане — и си тръгнах за село — с мечата кожа на гръб.

Вървя из пътя и си мисля: ами сега в кои тръни ще вървя? В кариерата ли, в текезесето ли? Къде? Мисля си и така съм заорал в мисленето, че не се досещам да свия мечата кожа на вързоп, ами я влача на рамото си като пелерина. По едно време чувам гласове:

събрали се летовници — фотографират се. Един от мъжете се вгледа в мене:

— Ей, тарикат! Дай мечата кожа да се фотографираме, да стане фотографията по-завързана.

Дадох им я — едра кожа, рунтава, с ей такива лапи, като я закачули оня — съща мечка! Фотографира се той, издърпаха я от ръцете му други, присъединиха се към тях и трети, четвърти — едвам се не сбиха кой по-напред да се фотографира. Добре че на фотографа свършиха филмите.

Тръгнах си, но през целия път до село само това ми беше пред очите: как летовниците се боричкаха да се фотографират с мечата кожа. Да бяха пияни — не, но ето че мераклии да се фотографират с мечата кожа, мераклии да се накичат с мечи уши! „При тая мечка кожа, ако имах, значи, един апарат!...“

Това като ми мина през ума и дъхът ми се пресече: „Дали не е късметът ми в тая мечка кожа?“ Спрях. Окопитих се, облизах се... и потеглих, но вече с план.

Разказах на жената тоя план. Тя отначало се закикоти, сетне се ядоса и развика: „Излагаш се бе! Уволняват те, а сетне ми хвърляш пепел в очите с тая вонлива кожа! Ти — казва — знаеш ли какво си? Дървен философ, ама философът го няма и останало дървото. И то не дърво за обръч, за дъска или греда, а криво и чепато, дето го бива само за огън. Това си ти: дърво за огън! Лошото е само, че на моята глава гори!“

Наборът обаче криво-ляво ме разбра.

— Шантав си — казва, — верно е, но и шантави си трябва. А за фотографията си прав. Фотографията в нашия район сега се разработва, та може пък за добро да си се сетил. Аз ще ти помогна!

Не беше лесно, ала стана: зачислиха ме към фотографията на процент, получих апарат и почнах... Дадох най-напред мечата глава на препаратор да ѝ сложи стъклени очи и да ги малко накърви. Сложих и зъбите в ред, след това натъпках мечата кожа с дунапрен и стана мечка страховита, като жива! Взех от братовчеда явата, курдисах мечката зад мен и запраших към летовището. Пропуках с мотоциклета по главната с чудовището на багажника и върволицата зад мене се наниза. Най-напред децата си доведоха майките. За тях бях намислил три основни пози: детето — кротко до мечката, детето щипе за ухото мечката и

детето язди мечката. Отначало мераклии бяха повече децата, но сетне взеха и възрастните да се настървяват и фотографират, главно мъжете. За тях разработих няколко пози: кротко до мечката, мечката права, а мъжът се бори, мечката — повалена на земята, а борецът с нож в ръката нанася удар.

Наложи се да набавя специална гугла, за да изглеждат борците по-сербез. Понякога мъжете, като започнеха борбата с мечката — от миризмата ли, от що ли — вживяваха се и започваха истинска борба: скубеха, викаха, дърпаха, тръшкаха и тъй нататък.

В третата поза имах един случай — заби човекът ножа в гърлото на мечката, цъфна дунапренът, та в чудо се намерих, докато намеря кръпка. Тъй направи и турчето — готвачът от „Балкантурист“. То искало да се жени за някоя си, тя го не щяла, та затова се фотографира, дано сърцето ѝ да се обърне, като види как е тръснал страшната мечка. След две недели идва и се хили отдалече:

— Ти си ми, казва, аллаха! Ожених се, благодарение! Ето ти риза армаган!

Едно шофьорче дойде, разногледо в очите:

— Искам втора поза!

Втора — втора: изправих мечката, дадох му я в ръцете. Че като я пипна това момче, че като писна: реве и души, реве и мачка, повали мечката и започна да се търкаля с нея по земята — едвам го спрях.

— Луд ли си бе? Или сега полудяваш! Смачка дунапрена, какво си мислиш?

— Мисля си — казва — за началника! Олекна ми, на ти два лева, а фотография не ща!

Ей такива кривини — и вътрешни, и вънкашни — изправяше понякога дунапреновата ми Катинка (кръстил я бях „Катинка“). Тогава разбрах, че в човека имало най-различни кривини, но една от тия кривини — кривина ли, правина ли да я кажа — има я комай у всички: да бъдат страшни, да сепнат другите с нещо, да ги подплашат! Благодарение на туй клиентелата ми се разви. ДП „Фотография“ — доволно, аз — доволен и клиентите — доволни, та нямаше да имам от какво да се оплаквам и по съдилища да се разкарвам, ако не беше ми текнало една неделя да се разходя с мотоциклета и Катинка при колегите си до развъдника. Ще кажеш — защо? Ей така, досърбява те понякога да отидеш, където си бил. Човещинка! Де да зная, че тая

човешинка ще ми яде главата. Нейсе, отидох в развъдника. Видях се с колегите, фотографирах децата и жените на семейните, ядохме задушена сърна у домакина, пихме студена бира — каса ли, две ли бяха, не мога да ти кажа и главите ни бая се позапалиха. По едно време кой беше, не помня, току се провикна:

— Абе не може ли да си направим един майтап? Гогата се връща, кай, следобед от хранилките, да залостим мечката на завойчето край моста, да видим какво ще прави.

Гогата се беше хвалил, че е срещнал мечка и че мечката побегнала от него.

Тръгнахме. Сложихме Катинка на завоя и зачакахме. Чухме стъпки — идва. Кротко си върви човекът, къса букова шума, дъвче и плюе — плюе и къса, занимава се и напреде не поглежда. Като дойде до мечката, вече нямаше как, видя я... Закова се на място, след това разпери си ръцете, като да хвъркне, и с едно подскачане отгърмя долу в реката. Там извика, ама такова викане извика, че да се чудиш отде излезе тоя глас. Скъса ни от смях.

Нарамих си мечката и тръгнахме да се връщаме. Тогава дойде при мене старшият дивечовъд и ми шушне на ухото:

— Братче, ти знаеш ли, че с тая мечка чудо работа можеме да свършим с браконьерите, че сме се видели в чудо, кай, от тях. Идват нощем — зайци и сърни да бият с фарове, с джипове и волги, и дори с камиони — не можеш нито да ги спреш, нито да ги гониш... Опитяхме секретни бариери на пътя да сложим — строшиха ги. Хайде да опитаме с мечката!

— Дадено!

Стъмни се, отиваме, слагаме мечката на един завой — права и озъбена, въвлякохме се в шумата и чакаме... Мина час, минаха два — никой не идва.

— Хайде — викам — да си вървим! Тая вечер, както се вижда, браконieri няма да има!

— Не може да бъде! — казва. — Нека да почакаме!

И верно, около десет и половина чуваме боботи някакъв мотор. Фаровете разпраха букака и завиха... Номерът откачен — ясно. Карат бавно, прозорецът отворен и се вижда подадено чифте. Изви колата и с извиването блеснаха фаровете, затрепери волгата, че като каза — „де назад, дръжте ме, гуми!“ — насмалко да се обърне в дерето. Буча, рева

— изгуби се. Моят, дивечовъдът, мястото си не може да намери. Плакна ме с шербет, кади ме с тамян, накрая ръката ми грабна да целува.

— Гений си — казва. — Благодаря от името на ловното дело!

Само че след неделя пак дойде. Дойде на летовището, където фотографирах. Слаб, с тъмни сенки под очите, като че слязъл от иконостас.

— Пак ли браконieri? — питам.

— Няма — казва — браконieri. Браконierите изчезнаха, но за друго идвам, за друг един браконier, който ми съсипва живота. Всичко ще ти разкажа, но ми дай, казва, дума, че каквото си кажем — думица няма да излезе, иначе съм свършен!

— Разправяй, ще мълча!

— Виждал ли си жена ми?

— Виждал съм я. Хубава женица, кротка.

— Тая кротка женица ти знаеш ли какви рога ми е окачила на главата? Еленовите са нищо-о! Влюбила се в дегустатора на винарската изба и всяка вечер оня идва с моторетката, когато ме няма вкъщи, и забиват на главата ми рог след рог! Аз нали съм човек на служба, работата ми е вардиянска, нощна, не мога все вкъщи да седя и те правят каквото си щат. И да видиш какво мръсно нещо е човешката душа: вместо да я намразя тая курва, повече се влюбих! Затова нищо ѝ не казвам. Ако ѝ кажа, може и да фукне, да си отиде, а пък аз това няма да преживея. Минавало ми е през ум да причакам любовника, да го храсна с някакво дърво, но той е хулиган и мръсник, носи автоматична чекия, ще ме разпори като нищо. Няма и кому да кажа. Нито пък да се оплача, идвам при тебе да те моля да го обработиш ти с мечката. Оня, казва, идва с мотоциклета около девет, ще я изправим до кариерата, дето се отбива пътят за дома, и — толкоз! Работа за час и половина.

— Тая мечка не е за плашило — казвам. — С нея аз си вадя хляба... Не е редно!

Наляха му се очите в сълзи:

— Мене животът ми отива, а ти за хляба си мислиш? Щом е така — сбогом! И да знаеш, ти ще ми събираш кокалите в дерето, защото аз няма да се върна, кай, вкъщи, а ще се хвърля от скалите, да не съществувам!

Размислих се: бре-е! Ами ако наистина се хвърли?

Качих се на мотоциклета и го настигнах.

— Заминавай и ме чакай до кариерата, мръкне ли се, идвам!

Забулих мечката в един чаршаф, качих я на мотоциклета и заминах. Моят нещастник беше вече там и чакаше. Докато чакал, избрал място край шосето, под една дива круша, разработил и засадата в пълни подробности.

— Тоя — казва — мръсник не е глупак, трябва мечката да шава, да се изправя на краката, за да помисли, че е жива, инак може и да се досети! — Извади сиджимка, върза мечката за шията, преметна сиджимката през клоните на дивата круша, дръпна сиджимката и мечката изведнъж рипна на задните крака. Репетирахме няколко пъти — идеално-о! Сиджимката в шумата не се вижда, вижда се круша край пътя, а под крушата — звярът с наточени зъби и накървени очи.

Хубавото на любовниците е, че са точни. Щом се мръкна, мръкна-недомръкна, и слушаме — боботи един мотор. Моичкият се наежи:

— Той е!

Докато каже „той е“, моторът излезе от завоя и се прицели с фара точно в мечката. В същата секунда мечката се вдигна на краката и мотоциклетът изрева като заклан! Даде след това назад с пълна газ. Каската на моториста като жива заигра и след минута-две — изгубиха се и мотор, и моторист.

Викам на колегата:

— Хайде сега върви си при булката, а пък аз ще се връщам, че утре имам за фотография цяла група от екскурзионно летуване.

Качих Катинка на мотора и запраших. Тъмно. Викам си: „Хора по пътя едва ли ще срещна, няма да я завивам с чаршафа.“ За белята — срещнахме не един, а три камиона. Знаеш как се движат камионите: нахакано, все по средата, ала тоя път така отбиха, че и трите заораха в канавката. Смях се от сърце, без да зная, че тоя смях ще ми излиза през носа. Какво трябваше да направи един нормален човек след такова приключение? Да мълчи, да си заключи чейнето и да не продумва. Но както вече казах, моята слабост е тъкмо в чейнето.

На следната вечер разказах в хоремага как са се заорали трите ЗИЛ-а в канавката, като са ме видяли с меца в мотоциклета, и всички се смяха до припадък. На другия ден дойде милиционерският сержант — Маринко.

— Браво бе, за камионите си се обади сам, а за мотоциклетиста, дето се обърнал в реката, си траеш! Я заповядай в участъка да поприказваме!

Там разбрах, че дегустаторът, като давал назад в тъмнината, взел, че се обърнал и се претърколил в дерето с мотоциклета. Мотоциклетът — развален, любовникът — жив и здрав, обаче натъртен.

Обясних на сержанта, че съм ходил в село по работа, а на връщане съм решил да почина и съм оставил мечката край пътя. Оня в това време се появил, уплашил се, дал заден ход и по-нататък няма за какво да отговарям.

— Но мечката се е движила — казва сержантът. — Защо?

— Така му се е привидяло!

И започна спор на очната ставка — привидяло ли му се е или не. Движила ли се е мечката, или е седяла мирно? И после: за какво съм ходил аз в село? При кого? И какво съм вършил там? Не е ли това опит за умишлено убийство?

Сложи ме сержантът бая натясно и аха-а — да му кажа истината, но като си спомних положението на побратима, стана ми жално на топа на устата да го слагам и преписката стана следствена. На следователя обаче казах. Възрастен човек, с прошарени коси, стана ми грозно да го лъжа и му казах: — „Ще говоря истината, но само ще говоря! Няма да пиша, и то ако дадете дума, че казаното ще остане между нас!“

— Казаното — вика — може! Говори!

Разказах му работата от край до край.

Следователят се позамисли:

— Много е заплетен казусът! Явно, че намерението ти не е било да го трепиш, а да го сплашиш, за да го отклониш от една простъпка. В такъв случай няма налице умисъл за убийство и работата изведнаж от престъпление се превръща в едно обикновено нарушение, но в това „но“ е — казва — цялата работа. За да се докаже всичко туй, необходимо е да повикаме съучастника ти за свидетел и да се разкрие прелюбодействието.

— Това — в никакъв случай!

— Съчувствувам ти — казва — и те разбирам, но при наличните данни друг изход не намирам, освен да те изпратя на прокуратурата. Трябва да кажа: с голямо съжаление!

— Това ми е достатъчно, другарю следовател! Благодаря!

— А иначе — вика — интересно! Много интересно като пръв опит за уреждане на някои частни конфликти с помощта на плашило... Ето, и случаят с браконьерите!

— Много е интересно — казвам, — аз също съм мислил като какво ли ще бъде, ако се изработи едно такова плашило-мечка със самодвижещи се механизми и фотоклетка, като на германските пушки, която ще извършва патрулна служба било при асфалта, било в гората или в ловния развъдник, или при самите хора. Само че — казвам — страх ме е от тоя, дето ще го навива. Инак това моторизирано плашило може да стане — ела, че ми трябваш!

— Да — каза ми следователят. — Ти поговори за тая работа с прокурора!

Сега отивам при прокурора, че да видим. Ако съдя по следователя — има начин да се разберем и с него, но все пак — прокурор е, може ли да се предвиди?

Ако в закона гледа — аз съм вътре. Ако за мене гледа — той е вътре. Но важното е, че на душата си грехове не нося. И сержантът, и следователят разбраха. Следователят разбра, а жена ми — не! Аз тръгвам за града, за прокурора, дето се вика, не се знае ще се връщам или не, а тя ми се чумери и ми дудне:

— Така ти се пада, кай. Като си дърво за огън, така ти се пада!

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.